

Stretnutie o súčasnej českej a slovenskej literatúre

Horný Smokovec 25. až 27. 5. 2005

Štvrtý ročník stretnutia pracovníkov Ústavu pro českou literaturu AV ČR a Ústavu slovenskej literatúry SAV sa uskutočnil v dňoch 25. – 27. 5. 2005 vo Vysokých Tatrách.

Predmet konferencie predstavoval výber aktuálnych titulov z oblasti prózy, poézie a literárnej vedy. Predkladané práce českej strany boli: kniha Jana Balabána *Možná, že odcházíme*, básnická zbierka Violy Fischerovej *Mateční samota* a literárnovedná publikácia Pavla Janáčka *Literární brak*. Slovenské práce boli zastúpené zbierkou próz Máriusa Kopcsaya *Stratené roky*, básnickou zbierkou Nóry Ružičkovej *Bezťavie* a literárnoteoretickým súborom Oskára Čepana *Literárnoteoretické state*.

Stretnutie otvoril a účastníkov privítal Vladimír Barborík. Po úvodnom slove odznel krátky portrét predstavujúci osobnosť Oskára Čepana a jeho dielo, aby naň vzápätí nadviazali českí kolegovia s vlastným interpretačným čítaním *Literárnoteoretických statí*. Príspevok Alice Jedličkovej v podobe marginálnych poznámok sa kriticky sústredil najmä na používanie formalisticko-štrukturalistického aparátu a do budúcich ročníkov navrhoval zvoliť aktuálne literárnovedné tituly. Jedličková sa zamerala najmä na čítanie kapitoly *Román ako veľký dialóg*. Tomáš Kubiček si z Čepana vybral kapitolu *Bytie a vedomie literárnych faktov*, na základe ktorej sa usiloval postihnúť vlastné čítanie celého výberu. Obaja referujúci sa zhodli v postrehu o zložitosti Čepanovho vyjadrovania i skúsenosti vlastného komplikovaného čítania.

Pohľady slovenských účastníkov na prácu Pavla Janáčka *Literární brak*, ktoré prezentovali v troch príspevkoch, ponúkli možnosť v prítomnosti samotného autora hovoriť nielen o konkrétnom diele, ale aj širšie o kultúrnych súvislostiach dneška. Úvodný príspevok Pavla Matejoviča sa aktuálne zmienil aj o výzve *1000 slov o hodnotách a kultúre*, ktorý okrajovo, a predsa výstižne ilustroval pretrvávajúce negatívnej sémantiky pojmu brak až po súčasnosť.

Následné príspevky Miriam Suchánkovej a Zuzany Ferusovej uvažovali nad literárnoteoretickým i literárnohistorickým zameraním Janáčkovej práce, nad otázkami premeny pojmu literárny brak, ako aj používania jazyka a terminológie tejto problematiky v premenách času.

Prozaickú sekciu otvoril Vladimír Barborík predstavením prozaika Máriusa Kopcsaya. Príspevky Ewy Formánkovej, Kateřiny Bláhovej a Aleny Šporkovej zhodne hovorili o priemerosti hodnotenej prózy, o podobe generačnej výpovede s výčitkou nízkeho stupňa zobrazovania historických reálií, v ktorých sa hrdinov príbeh odohráva. Východiskom interpretácií bol aj názov *Stratené roky*. Formánková navyše akcentovala, že v jej čítaní mali príbehy silné konotácie pesimizmu a celkovo negatívne vnímala zobrazované životne banálne až deprimujúce udalosti komentované utrpeným hrdinom.

Knihu Jana Balabána uviedol a autora predstavil Tomáš Kubiček, zasadením do ostravského prostredia autora priblížila Iva Málková. Dana Kršáková, Adela Žilková a Vladimír Barborík sa pokúšali postrehnúť nosné výstavbové prvky Balabánových próz, ale venovali sa aj statusu najnovšej knihy v kontexte celej Balabánovej prozaickej tvorby. Variovanie tém predošlých próz aj v tejto knihe načrtlo otázky možnej redundandnosti textov v zbierke a vyčerpanosti Balabánových tém, resp. vnímanie Balabána ako autora jediného príbehu, ktorý postupne v tvorbe obmieňa, cizeluje, ale možno tým aj sám vyčerpáva svoj tvorivý potenciál.

Poetická sekcia bola venovaná interpretáciám najnovších zbierok Nóry Ružičkovej a Violy Fischerovej. Karel Piorecký, Iva Málková a Michal Jareš predstavili pohľady na tvorbu mladej slovenskej autorky. Autori príspevkov sa zhodli na zaujímavých miestach Ružičkovej poézie, svorne však postrehli aj mnohé úskalía Ružičkovej písania, ale aj recipientovho čítania. Taktiež sa zaoberali šírkou priestoru básnickej zbierky, podobou uzavretej skladby a významom záverečnej „pointy“. Referujúci (Michal Habaj, Vladimír Barborík) sa zaoberali obrazovým svetom poetky Violy Fischerovej v zbierke

Mateční samota. Do popredia sa u nich dostala najmä otázka univerzálnosti hodnotenej poézie a naopak intenzívna poznamenanosť ženskou skúsenosťou a privátnym emocionálnym životom autorky.

Štvrtý ročník pracovného stretnutia už celkom suverénne pokračoval v tradíciách spolupráce predošlých ročníkov, čo sa zreteľne odrazilo na fundovanosti a podnetnosti podujatia a tiež pri názorových konfrontáciách a zaujímavých diskusných stretoch.

Zuzana Ferusová

Konferencia o živote, diele a dobe Boženy Němcovej

V roku 1855 bolo prvýkrát vydané základné dielo novodobej českej prózy – Babička Boženy Němcovej. Pri príležitosti 150. výročia tejto udalosti usporiadalo Muzeum Boženy Němcovej v Českej Skalici medzinárodnú interdisciplinárnu konferenciu: *Božena Němcová, život, dílo, doba. Konference o první polovině 19. století.*

Cieľom tejto konferencie bolo prezentovanie nových výsledkov výskumov analyzujúcich význam Babičky pre českú literatúru, ako aj rozšírená reflexia doby, v ktorej žila a tvorila Božena Němcová.

Prvý deň odznali príspevky venované predovšetkým životu, rodine a dobe, v ktorej žila česká spisovateľka. Lubomír Sršeň a Yveta Dörflová z Národného múzea v Prahe analyzovali autentické podobizne Boženy Němcovej, podrobujúc kritickej analýze zachované spisovateľkine portréty. Autori príspevku poukázali na obrovské množstvo údajných portrétov Boženy Němcovej. Odhaľovali romantické legendy spojené s obrazmi, ich vznikom a ikonizáciou spisovateľky, ktorú o. i. vytvoril glorifikujúci Hellichov portrét, podľa ktorého si generácie Čechov vytvárali predstavu o podobe a charakterových vlastnostiach národnej spisovateľky.

Rodine Boženy Němcovej, najmä jej manželovi a deťom boli venované viaceré príspevky českých historikov. Magdalena Pokorná (FF UK v Prahe), skúmajúc korešpondenciu a policajné záznamy, vyvracala stereotypný pohľad na manžela a manželstvo Boženy Němcovej. Sledujúc životnú cestu Josefa Němca „neobyčajného muža neobyčajnej ženy“, poukázala na to, čo manželov spájalo (vlastenecký život, publikačná činnosť, občianske sebauvedomenie, názory) a čo rozdeľovalo (povahové vlastnosti). M. Pokorná ukázala Josefa Němca ako vzdelaného človeka, ktorý podporoval spisovateľskú činnosť svojej manželky, dokonca bol na ňu pyšný, ale nedokázal prekonať prekážky, ktoré súviseli s ich dobovým spoločensko-politickým účinkovaním. Obraz rodiny Boženy Němcovej vykresľovala aj Helena Kokešová (MÚ AV ČR Praha), ktorá, skúmajúc korešpondenciu medzi Boženinými deťmi a ich otcom Jozefom Němcom, predstavila životné osudy jednotlivých spisovateľkiných potomkov.

Dobu Boženy Němcovej analyzovali autori viacerých príspevkov. Alena Šimunková (Univerzity of California) sa sústredila na problematiku bálov v predrevolučných Čechách a s nimi súvisiace rozdiely v úlohách, aké plnili ženy a muži. Všímala si o. i. význam ženy ako symbolu pre nacionalizmus a jazyk spoločenských konverzácií. Jiří Pokorný (Všeodborový archív, Praha) na príklade rodiny B. Němcovej analyzoval vzťah k učeniu a k práci v 19. storočí. Jiří Šteif (FF UK, Praha) prednášal o dedinskej mentalite v obrodeneckej agitácii na príklade trilógie J. Š. Baara. J. Kořalka (Husitské muzeum, Tábor) sa vo svojom príspevku pokúsil o nový pohľad na zjednodušené hodnotenie doby Bachovho absolutizmu, poukazujúc na reformy, ktoré sa uskutočnili v Rakúskej monarchii v päťdesiatych rokoch 19. storočia. Vývin českého národného hnutia, zrod občianskej spoločnosti a pôsobenie B. Němcovej sledovala vo svojom príspevku aj Jana Macháčová (SÚ SZM v Opave).

Dana Kodajová z Historického ústavu SAV v Bratislave sa sústredila na ohlas na osobu, život a dielo B. Němcovej na Slovensku. Svoje